

V  
666

V 666

4



4.  
ix.

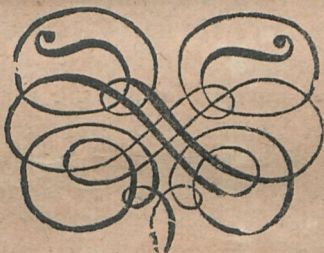
ERNESTI TENZELL, JCTI  
CONSILIARII REGIMINIS, ELECTORIS MOGVNTINI  
IVDICII PROVINCIALIS ERFORDIENSIS ASSESSORIS  
AC CIVITATIS CONSVLIS PRIMARII

SCHEDIASMA

DE

I V R E  
P R O H I B E N D I  
QVO  
CIVITATES SAXONICÆ  
VTVNTVR.

---



---

M DCC XXXVI.

ERNESTI TENNELL, IOTI

V

666

I V R H

P R O H I B E N D I

Bibliothek der  
Juristischen Fakultät Halle/S.

CIVITATIS SAKONICA



XXXX XXX M

1955 P45 K 210





*Cum Deo.*

§. I.



Germaniam nostram & vicis & urbibus constare, unicuique satis perspectum est. Vici vero urbes antiquitate sua superant. Qui isenim in dubium vocabitur, Cainum & Abelem rei rusticæ operam dedisse, priusquam Cain urbi extruendæ manum admoveret, ac ipsi isti Viri, quorum opera & fortitudo olim Romanorum insigni emolumento cessit, in re rustica diu versati fuerunt, exindeque nominis claritudinem sunt consecuti. Ex quibus facili conjectura assequi licet, fortes illos, ac insigni ingenio conspicuos Viros, quicquid temporis ipsis reipublicæ muneribus subtrahere licuit, exercendis agris & colendis frugibus tribuisse, neque alienum esse duxisse, à sua dignitate sementes terræ jacere, vites amputare, agros stercoreare vel irritare; vid. GRENIVS in tractatu derusticat. Veterum Ipsemet vero Germano-

A 2

rum

rum populus, suffragante Tacito, de moribus Germanorum, & Conringio, de urbibus Germanicis, in vi-  
cos tantummodo distributus cernitur. Urbes prorsus  
deficiebant. Plures vici, quorum inhabitatores com-  
muni iudice seu Comite utebantur, pagi cognomen  
fortiebantur. Pagus ergo repræsentabat complexum  
plurium vicorum, esse Gow.

§. II.

Germani vero in ingenuos & servos abibant.  
Germanorum tamen servi diversam prorsus sortem ac  
Romanorum mancipia experiebantur, nec enim ser-  
vorum ac dominorum communis erat habitatio. Ex-  
hibebant ingenuis servitia, agros eorum colendo, & ab  
iisdem redhostimenti loco certam terræ portionem  
assignatam accipiebant, eo consilio, ut sibimet ipsis  
quoad necessaria vitæ subsidia prospicere possent.  
Servi itaque eo temporis intervallo coloni erant, aut ru-  
stici, ac exiguum discrimen inter servos istius temporis  
ac homines agrestes nostræ ætatis intercedit, paulu-  
lum durior fors servorum antiquorum erat ac rustico-  
rum nostræ ætatis glebæ non adscriptorum. Ingenui  
domini nimirum istorum villicorum & ipsi rei rusticæ  
operam suam addixerant, agros nimirum colendo, &  
rem pecuariam tractando æquali jure libertatis & di-  
gnitatis, respectu ad se invicem habito, gaudebant,  
nec ulla prærogativa præ alio ad aliquem spectabat,  
nisi ad eum, qui præclaram in bello operam navasset,  
quippe qui reliquis nobilior censebatur, licet non na-  
tivitate, attamen virtute ac fortitudine. Fortitudine  
inquam, cui præcipuum locum inter virtutes pagani  
olim

olim vindicabant, commodum vero, quod ex privilegio nobilitatis resultabat, non largiebatur præstantiora quædam jura intuitu rei domesticæ, sed tantummodo intuitu officiorum, eamque præstabat virtutem, ut tali nobilitate conspicui reliquis in capiendis muneribus militaribus & judicialibus potiores judicarentur, sic ad munera ducis, ad munera judicis, feliciori successu, quam reliqui adspirabant officia, nec perpetua nec ad hæredes transitoria, sed temporis præfiniti limitibus circumscripta existebant. Nobiles vero etiam unica tantum vice hoc munere defuncti, & in comitiis priorem tenebant locum, & a reliquis peculiari quadam animi reverentia excipiebantur, sæpe numero etiam ad arbitrium eorum provocabatur, & insignis honor iisdem habebatur.

§. III.

Germanorum itaque pagos æque ac vicos & rustici & ingenui inhabitabant, ac ingenuorum quidam nullius dignitatis participes erant, Freyherren nuncupati, alii vero peculiari dignitate fruebantur, quales erant Grafen, oder Herzoge. Commune ingenuis nomen tribuebatur Edele, Adelingi, virtuti enim bellicæ singuli studebant. Ignobiles vero, seu medium genus inter servos & ingenuos erant Frilassi seu Lassi Freygelassene, non videlicet glebæ adscripti, servitiorumque rusticorum præstandorum necessitate obstricti, exclusi tamen à facultate negotiorum bellicorum, ac omnimoda immuni possessione fundorum suorum. Erat enim iis imposita necessitas, canonem, aut alia quædam, horum prædiorum ergo exsolvere, aut certas quasdam ope-



ras eo nomine præstare. Pacis tempore simplicem ac rusticam vivendi rationem inibant. Ædificia eorum erant ita comparata, ut vix ædificiorum nomen tueri posse viderentur, curta supellectile, cibo potuque agresti erant contenti, cura agrorum pecudumque eosdem perpetuo sollicitabat, vitam frugalem, laboriosam, & castam, & pro modulo sui intellectus, nondum veri Numinis sensu imbuti, honestam profitebantur. Libertatis studio ducti, mœnibus se includi averfabantur. Exulabat etiam necessitas mœnibus sibi de securitate prospiciendi, singuli quippe bellicis artibus assueti præter equum & bovem, aratorem & pecudes nihil aut parum rei, cui pretium aliquod constaret, jure proprietatis ad se spectare animadvertabant.

§. IV.

Germani itaque, quod tam alieni olim fuerint a studio exstruendarum urbium, simplex eorum & innocens effecit vitæ genus. Perseverasse ista conditio dicitur, atque ad decursum seculi quinti à Christo nato in Germania trans-Rhenana & ante seculum novum vix unius aut alterius urbis apud Venedos fit mentio. In partibus vero cis-Rhenanis Romanorum imperio quondam subjectis, ut & in Tractu, Danubio atque Alpibus intercluso, maturius urbes conditæ deprehenduntur. Loca enim Germanorum quo propiora Romanis, eo citius etiam in partem luxuriæ, ambitionis, & avaritiæ eorum venerunt.

§. V.

Quæ scilicet prima incunabula primæ urbis in  
fa.



facro Codice memoratae fuerunt, metus scilicet & luxus, eadem & civitatum Germaniae nostrae extiterunt. Comprobat hanc sententiam CONRINGIVS in *diff. de urbibus Germanicis* th. 78. quippe qui hanc in rem ita edisserit: *Postquam vestis elegantior & lautior cibus, & domus splendor, mutatis Romana consuetudine moribus, paulatim cepit allubescere, crevit necessario artificum copia, & mercatura ad externos extensa est; Hinc opum cupido & rationes variae excogitatae faciendi nummi, inde tamen non elegans amplius vita, sed luxuriosa in pretio. Eadem vero causa priscum quoque habitandi modum non potuit non flectere. Mollior enim vita exigit in proximo plures, qui aut operam praestent, aut rem subministrent. Idem quietis studium & manibus iussit oppida cingere, turum & exiguo quantumvis muro securum adversus magnam etiam latrocinantium hostium vim, refugium. Quaesui enim intentis, & quieti deditis nihil magis adversum, quam semper in armis & excubiis stare, aut si quiescas, praedonum hostiumque libidini fortunam omnem exponere.*

§. VI.

Perlustrata itaque origine urbium in Germania, subjungenda erit definitio earundem. Urbem scilicet vulgo denotare, solenne est, congeriem aedificiorum muris & portis circumdatorum vid. *l. 2. l. 239. §. 6. 7. ff. d. V. S.* Universitas vero in urbe habitantium municipium audit. Contradistinguitur nonnunquam urbi civitas, civitatis nimirum vocabulum usurpatur pro caetu hominum, urbs vero innuit locum, in quo iste deprehenditur. Persaepe tamen nomina civitatis & urbis promiscue capiuntur, iisdemque modo civium rece-

receptaculum, vid. l. 6. & 8. C. de ædif. priv. modo societas, modo utrumque indicatur. vid. TITII Jus priv. L. 8. c. 4. §. 3. Municipiorum alia sunt majora, quæ civitates nuncupantur, alia minora, quæ oppida dicuntur, nonnulla etiam vicorum nomen *Marktsteden* sortiuntur, quibus tamen vicis pariter jura municipiorum tributa cernuntur. Urbes, præcipue majores, suburbiiis instructæ plerumque sunt, quæ pariter pro partibus civitatis reputanda. Utilitas suburbiorum in eo consistere censetur, quod incolæ commodius habitare, ac inprimis artifices tenuiores, vel cum strepitu artem suam exercentes, in iis degere, aut etiam ædificia ad agriculturam necessaria extrui queant, vid. FRITSCH, de Jur. & stat. suburbiorum.

§. VII.

Quum vero reipublicæ exposcat salus, ut omnibus subditis ansa suppeditetur, necessaria vitæ subsidia sibi comparandi, merito eo respiciendum est, ne occasio ista vel prorsus auferatur, vel imminuatur, potius sapientissimis ordinationibus præcaveatur, ne unus alteri improbo ac illicito quæstu damnum afferat, mediaque se sustentandi eripiat, huicque scopo assequendo plurimum inserviat, si, pro diversa conditione subditorum, diversa etiam vivendi media unicuique assignentur, inque his assignandis ea ineatur ratio, prout indoles status locique, in quo unusquisque degit, suadet, merito immortalis laude cedit Serenissimis Legislatoribus Saxonis, quod civitatibus suis peculiaribus indulserint privilegia, iisdemque cives peculiaribus prærogativis exornaverint. Varia occurrunt hujus-

hujuscemodi privilegia civitatibus in terris Saxonis concessa, quorum privilegiorum insignem partem conficiunt jura prohibendi iisdem civitatibus indulta, quorum jurium prohibendi præfenti specimine mentionem facere decrevi.

§. VIII.

Jura vero ista prohibendi ad omnes omnino civitates spectant, omneque hic exulat discrimen, sive civitates sint amplæ, sive tenues. Majus & minus enim non variat rem. Namque differentia graduum non efficit differentiam essentialiæ, præprimis cum omnes civitates, qualescunque sint, pari jure utantur, quam sententiam corroborare liceat decreto, lato a supremo provocationum Senatu Electoratus Saxonici termino hiberno 1656. in causa *der Stadt Taubern*, contra *den von Berlipsch*. Fundamentum hujus asserti elucescit ex resolutionibus gravaminum de An. 1661. §. 118. seqq. quippe iisdem pagis omne commercium, civitatum cedens præjudicio, interdictum deprehenditur.

§. IX.

Civitatibus nimirum integrum est, uti hoc jure prohibendi adversus pagos, quippe qui ab omni commercio civili abstinere jubentur, sic suffragante Ordinatione Politica de An. 1653. 1655. 1657. & Resolutionibus Gravaminum de An. 1661. *Tiz. von Justitien: Sachen* ff. 100. 101. 105. 108. Pagi excluduntur a facultate cerevisiæ coquendæ, istius vendendæ, ex peregrinis locis ducendæ, cauponarum erigendarum, salium commercium

B

cium

cium exercendi, aut quippiam peragendi, quod ad negotiationem civitatum pertinere videtur. Quæ omnia providentissima cura constituta sunt, ne scilicet hujusmodi commerciis civitatibus afferatur detrimentum.

§. X.

Inter jura ista prohibendi locum suum tuetur jus cerevisiarium. Jus istud cerevisiarium tria suo ambitu complectitur jura, scilicet jus coquendæ, vendendæ cerevisiæ, item jus cogendi alios, quo cerevisiam in civitate coctam sibi, intercedente pretio, comparent. Jus coquendæ cerevisiæ duplici gaudet respectu, proveniente ex scopo, quem homines sibi coquendo cerevisiam præfixum habent, vel enim ad proprium & familiaris usum, vel venditionis gratia cerevisiam coqui curant, uterque respectus ideo separatim attendendus, quia diversa producit jura.

§. XI.

Et quidem jus coquendæ cerevisiæ ordini civico vulgo, exclusis nobilibus atque rusticis, unice vindicari solet. Spectant huc verba *Resol. Gravam. de An 1661. Tit. von Justitien: Sachen §. 118.* ita concepta: *Desgleichen Mälzen, Brauen und Schencken eigentlich denen Bürgern in Städten, zu Erhaltung des Bürgerlichen Standes, aus sonderlichen erheblichen Ursachen geeignet, auch derselben Wesen und Wohlstand gleichsam darauf gewidmet und gegründet, die Prælaten, Grafen, Herren und von Adel, sowohl unsere Aemter und andere Gerichts-Herren, Bauern und Dorffschafften sich solcher Bürgerlichen Handthierung*  
enthalt

enthalten, und zum Verderb unser Städte nicht Ursache ge-  
ben sollen. vid. TABOR *de jure cerev. tract. Vol. I. p. 603.*  
*seqq.* SCHOEPPFERVS *de jure braxandi Part. 1. cap. 2.*  
*n. 350. seqq.*

§. XII.

Circumscribenda tamen est ista sententia suis li-  
mitibus, quum alia decisio sit formanda, si de cerevi-  
sia venali, alia vero, si de cerevisia ad usus proprios  
cocta, sermo sit. vid. BEYER *Delin. Jur. Germ. Lib. 1.*  
*c. 16. n. 2.* scilicet, si rei familiaris suæ, sive domesticæ  
causa, nobilis vel clericus cerevisiam domi suæ coque-  
re constituerit, liberrimo hac ex parte utitur arbitrio,  
quæ eousque extendenda, ut si vel maxime aliquis ho-  
rum promiserit, se nolle cerevisiæ braxandæ operam  
dare, vel alium quendam quæstum civibus assignatum  
capere, familiæ tamen suæ sustentandæ causa cerevi-  
siam coquere eidem licitum sit. vid. HARTMANN. PI-  
STOR. *Observ. 49.* Fac vero, quendam cerevisiam ex  
alieno hordeo coquere, tunc specificationis subest ne-  
gotium, ac is ipse, qui hac specificationis opera defun-  
ctus est, eandem cerevisiam, propter adhibitam indu-  
striam, impensumque artificium, suam facit; Forma  
enim præpoller materiæ, cum res ad pristinam spe-  
ciem reduci nequeat, *l. 7. ff. de acquir. rerum dom.* No-  
tatu tamen hic dignum, quod publice tantummodo  
braxare liceat, unde nemini est concessum, privatim,  
id est suis inædibus, privilegio braxatorio non munitis,  
per suos ministros cerevisiam braxare, quam braxa-  
tionem vulgo vocant *das Kessel-Bier brauen.*

§. XIII.

Isti vero, qui cerevisiam sive in suum, in familiae-  
que suae, usum, sive venum exponendi gratia, coqui cu-  
rant, certi vectigalis exsolvendi necessitate constrin-  
guntur, quod vectigal vulgo die *Trancé: Steuer, Eymers-  
Geld, Aus: Schrot, und Consumtions- Accise* nuncupari  
solet. Penditur istud vectigal recognoscendae supe-  
rioritatis ergo, adeoque inter fructus subjectionis refe-  
rendum. Accedunt & alia compendia fisco, quae sci-  
licet lucratur ex cerevisiae preparatione, pariter ex  
ejusdem venditione. Ex preparatione, quando ma-  
gistratus peculiares extruxerunt aedes, in quibus po-  
lenta conficitur, vel phtisana, *das Mals, und Darr: Geld,*  
deinde, quando sartaginem vel ahenum publico no-  
mine subministrant, *das Pfann: und Brau: Geld,* vid.  
*LEISERI Jus Georgicum l. 3. c. 21. n. 26.*

§. XIV.

Immunitas tamen & in terris Saxonice ab onere  
hujus vectigalis, sive steuræ cerevisiarie quibusdam  
deprehenditur indulta, scilicet possessoribus feudorum  
nobilium, quando cerevisiae coctionem in suum, fa-  
miliaeque suae, usum suscipiunt. Nullumque discrimen  
horum possessorum constituendum est, utrum imme-  
diati, an mediati sint Vasalli. Subvasallis enim idem  
privilegii fructus merito tribuitur, quum modus non  
variet rem ipsam, modo subinfeudans, ut talis, eodem  
jure non utatur. Subinfeudatio quippe non nisi salvo  
jure tertii, adeoque etiam ararii publici procedit. Prae-  
struitur itaque, ejusdem ararii parum & nihil interesse,  
Vasal-

Vasallus an subvasallus jus, de quo jam sermo est, exerceat, modo non uterque eodem jure simul utatur, vid. *Perillustr. a BERGER in Philoc. fori, Resp.* 75.

§. XV.

Possessoribus itaque feudorum nobilium immunitas ab onere steuræ cerevisiarie est indulta, *Ordo Prov. de An. 1482. Cod. Augustei p. 1. P. II.* ea tamen lege, ut omnes facessere jubeant abusus. Idem privilegium immunitatis applicatur ad clericos, scilicet ratione cerevisiæ, proprii usus gratia coctæ, vid. *Ord. Eccles. tit. von Immunitäten und Freyheiten der Kirch; Diener. Cod. Aug. P. I. p. 535.* Placuit tamen DIVO JOANNI GEORGIO primo, Electori Saxonie gloriosissimæ memoriæ, peculiari mandato *de An. 1646.* omnibus incommodis, ex abusu hujus privilegii metuendis, obviam ire, jubendo, ne Superintendentibus ultra octo, Pastoribus & Archidiaconis in oppidis majoribus ultra sex, reliquis sacerdotibus & Diaconis ultra quinque, Rectoribus & Con-Rectoribus ultra quatuor, cæteris scholarum publicarum Præceptoribus ac Organicis in oppidis ultra tria, custodibus templorum ac ludimoderatoribus in pagis ultra duo dolia steuræ cerevisiarie eximere concedatur. Quæ omnia uberius, *Resol. grav. de An. 1661. tit. von Justirien Sachen §. 120.* corroborantur. Sique iis ipsis incommodum videatur, braxationis curam agere, tot dolia cerevisiæ coctæ ab alio quodam civico ordini addicto citra steuræ cerevisiarie onus emunt, exhibita tamen prius a Superintendente subscripta schedula, *Ref. Grav. An. 1609. tit. N. S. §. 37.*

Superintendentibus vero incumbit, consignationem quādam harum schedularum conficere, quo huic consignationi producendæ nunquam non, prævio superioris desiderio, pares sint, vid. JOH. GEORG. I. *Rescript. emissum d. 22. Dec. 1610. Cod. Aug. P. I. p. 849.* Per-  
sentiscunt tamen clerici jacturam sui privilegii, si cerevisiæ istius in usum familiæ suæ coctæ quicquam vendunt, vid. *Gen. Art. de An. 1557. tit. von Gebühr der Kirchen-Diener id. D. Schaumburges Einleitung zum Sächsischen Rechte Exerc. 9. §. 22.*

§. XVI.

Et quemadmodum Professores in Academiis doctrinis suis publicis studiosam juventutem imbuentes, alias sæpenumero eodem jure, quo clerici, censentur; sic &, quoad exemptionem ab onere steuræ cerevisiariæ, restrictam tamen ad certum numerum doliorum, iisdem æquiparantur. Nec prorsus hujus commodi expertes sunt Præfecturarum Capitanei, Inspectores, Præpositi, Administratores, aliisque præfecturis opera sua inservientes. Hisce enim singulis *Ref. Grav. de An. 1661. tit. von Justirien-Sachen §. 119.* ita prospectum est, ut quotannis unica vice pro necessitatibus suis suarumque familiarum braxandi facultas ad eos spectet, vid. *Ref. Grav. de An 1661. tit. von Justirien-Sachen §. 119.* Cerevisiæ vero pro necessitate suæ coctæ nomine nunquam comprehenditur ea cerevisia, qua in conviviiis nuptialibus, aut aliis epulis solennioribus honoris causa institutis uti solemus, vid. *Mand. Reg. d. 19. Oct. 1709. Cod. Aug. P. I. p. 883.*

§. XVII.



§. XVII.

Hiscæ itaque limitibus circumscripta est braxandi facultas, ut ad neminem ea spectet, nisi ad civitates, & temperamentis supra adhibitis, ad quosdam alios. Hinc merito regulæ huic insigne constat robor: Quicumque destituitur juribus civitatis, isti braxatio est interdicta. Nequaquam ergo nobiles ad fructum juris braxandi felici successu aspirare possunt. Propugnari equidem contraria videtur posse sententia subsequenter rationibus: 1. ea, quæ ex jure gentium competunt, unicuique esse permittitur §. 2. *Inst. de J. N. G. & C.* adeoque etiam generoso stemmate prognatis; commerciorum vero liberam facultatem ad jus gentium suam referre originem. 2. Commerciis hominum artificio, negotiatione & contractibus interdiceret pœnæ speciem referre *l. 6. §. 4. ff. de off. præf.* pœnam vero in neminem, & sic nec in nobiles, citra eorum culpam, esse statuendam. 3. Unumquemvis libero rerum suarum disponendarum gaudere arbitrio, *l. 27. C. mand.* ergo & nobiles ab isto liberrimo arbitrio non esse excludendos. 4. Braxationem specificationem sapere; specificationem vero unicuique esse concessam, sive propria, sive aliena interveniat materia, §. 15. *Inst. de R. D.* 5. Juris naturalis & civilis suffragante dictamine unumquemvis ex re sua conficere posse, quicquid ejus emolumento cedit, etiam si alteri damnum exinde obveniat, *l. 24. §. f. & l. 26. ff. de damno inf.* 6. Nefas esse, unius ejusdemque corporis membra diverso jure censerî, *l. 23. ff. de usurp. & usucap.* Nobiles vero æque ac civitates Principi esse subjectos, adeoque & coquendæ & ven-

& vendendæ cerevisiæ jura eorundem esse æqualia.  
 7. Nobilibus competere potestatem exercendæ jurisdictionis, ergo multo magis braxandæ cerevisiæ. Cui enim plus licet, eidem multo magis, quod minus est.  
 8. Jurisdictione gaudentes pollere facultate statutorum condendorum; Nobilibus vero hanc Jurisdictionem tribui, ex qua etiam consequi, non denegandam esse iisdem Potestatem statuendi, ut ipsi nobiles braxent, præcipiendique, ut subditi ab iis tantum emanent cerevisiam. 9. *Legem 3. C. de Commerc. & merc.* non verba facere de braxationis negotio, hanc enim legis dispositionem solummodo de negotiationibus mercatoriiis agere, quæ emtionibus ac venditionibus absolventur, apparere id ipsum ex voce, dicta lege comprehensa, *Mercimonium*, pariter etiam ex superaddita ratione: ut facilius sit emendi vendendique commercium. Mercari autem & negotiari tantummodo isti dicuntur, qui subinde quæstus causa quid eo consilio emunt, ut, forma non immutata, iterum vendant, non qui materiam aliquam, præsertim ex fructibus sibi natis, aut alias sibi obtingentem, in formam artificiose deductam distrahunt *l. 65. ff. de leg. 3. 10.* dictam legem ad minimum nobiles suo ambitu non complecti, quando non ipsimet, sed, ministerio famulorum suorum adhibito, venderent cerevisiam. Quando enim lex actum quendam prohibens vel improbens exercentis qualitatem respicit, facere non censetur, qui facit per alium, Quæ singula prolixius ruetur *SCHRATERVS v. 2. Conf. 44.* Hæc tamen singula non sunt ita comparata, ut me, a sententia semel asserta, dimovere possent. Ipsum quip-

quippe jus Romanum satis clarum præbet huic rei fundamentum, *l. 3. C. de commerc.* ex cujus legis præscripto firmum consecutionis filum nescitur. Ex quacunque negotiatione metuendum, ne urbibus oriatur pernicies, plebeisque difficilius constituatur commercium, illa nobilibus est interdicta. Jam vero insigne damnum caperent urbes, si nobiles juris braxandi, neglecto omni discrimine, fierent participes. Quis enim non animadvertit, futurum sic esse, ut frumentum ad braxandum necessarium non advehatur urbi, nec cerevisia in urbe cocta, ita, prout par est, avehatur, sicque civitatibus insigne lucrum intercipiatur. Metuendum pariter esse, ne juris braxandi promiscuo usu nobilibus concessio iidem ad sordida sese conferrent ministeria. Negotiatio enim, respectu ad nobiles habito, artibus sordidis accensetur *l. ult. C. locat.* & negotiationis exercitium coercetur iactura nobilitatis, *WVRMS. exerc. 4. qu. 16.* Inservit porro huic asserto comprobando, *Art. XI. ex legibus Torneamentorum ab Heinrico Aucupelazis, An. 938.* Welcher von Adel geböhren und herkommen wäre, der seinen Stand anders, denn im Adelichen Stande hielte, sich nicht von seinen adelichen Standen, Renthen und Gülden, die ihm sein Mann und Erblehn, Dienstlehn, Rathgeld, Herren-Sold, oder Eigenthum jährlich ertragen mag, sondern mit Rauffmannschafft, Wechselln, Fürkauffen und dergleichen Sachen nähren, oder sein Eigenthum mehreren wolke, dadurch sein Adel geschmähet, und verachtet würde, wo er auch seinen Hintersassen und Anstossern ihr Brod vor den Mund abschneiden wolte, derselbe, so der Stücke eines oder mehrere überfahren, und darwider thun

C würz

würde, soll in thurniren nicht gelassen werden, wo er aber darüber einreiten, und Thurnier halten wolte, soll man mit ihm um das Ross thurnieren, und ihn auf die Schranken setzen, nach Erkänntniß der Thurniers: Freiheit. *Hæc omnia juris Saxonici congruere placitis testantur Glosa ad Landrecht l. 3. art. 66. lit. A. verbis subsequenti- bus: Habent singula civitates fundatum de jure hoc privilegi- um, ne infra milliare circum circa habeatur vinum, vel cerevisia extranea venalis, & ne fiant brassa vel decoctio- nes hujusmodi, neque habitare permittantur artifices & me- chanici in villis adjacentibus.* Jus Saxonicum Electorale vero disertis verbis hanc corroborat sententiam in Ord. Prov. supra allegata & Erledigung der Landesgebr. Nec desunt, quæ facili negotio argumentis eorum, qui a partibus nobilium stant, reponi possunt. Ratio enim eorum prima variis destrui potest instantiis. Venatio juris gentium esse censetur, & tamen nostra ætate pri- vati ab eadem arcentur. Lapillorum & gemmarum in littore inventarum occupatio juris gentium esse per- hibetur §. 18. *Inst. de. R. D.* hodie tamen sibi solis pluri- mis in locis Domini territoriorum vindicarunt. Ni- mirum distinctione quadam res ista componenda est, scilicet, quæ juris gentium sunt adhuc vacua, nec a quovis jam occupata, illorum occupatio cuivis est per- missa: Commerciorum vero libertas hodie & respec- tu personarum & rerum & loci summopere est restri- cta. Jus braxandi & vendendi cerevisiam pariter non amplius naturali suæ libertati relinquitur, sed a civitati- bus jam diu occupatum. Quoad secundum vero dis- sentientium argumentum monendum est, negotiatio- nis

nis licitæ prohibitionem pro spæna reputandam, non vero illicitæ, qualis est venditio cerevisiæ. Tertium vero argumentum sponte corrui, dummodo perpendatur, licere ex rebus suis conficere, quod legibus non est interdictum §. 1. *Inst. de Jure Pers.* At braxare cerevisiam interdictum est nobilebus. Quarto vero argumento ita satisfaciendum duco, nimirum distinguendum est, an braxatio fiat familiæ sustentandæ, an cerevisiæ vendendæ, causa: Illa nobilebus permissa, hæc non, & ne quidem specificatio nostra ætate singulis permissa. Licet enim nobiles singulis annis ex ovibus suis lanam capiant, non tamen ipsis ex eadem pannum, vestes conficere aliisque vendere integrum est, quippe id opificium & mercaturam saperet. Quinto argumento sufficiat responsio argumento tertio opposita. Quisque rerum suarum est arbiter, est tamen arbitrium iis limitibus circumscriptum, in quantum lex huic arbitrio non certum aliquem modum posuerit, unde magistratus rerum suarum distrahendarum facultatem nonnunquam aufert. Sextum vero argumentum removeri potest distinguendo, an subditi censeantur æquali jure, an non: Illo casu procedit dissentientium assertum, hoc casu non. Sunt equidem omnes subditi sibi invicem æquales quoad subjectionem, non quoad dignitatem & statum. Hinc inferioris gradus hominibus permittitur sæpe, quod superiori gradu constitutis prohibetur *l. 49. ff. de rit. nupt.* Septimo argumento a majori ad minus deducto nullum constat robur, quia non est pars vel species majoris, sed diversa ab illa specie. Jus enim braxandi sub jurisdictione plane non

comprehenditur. Octavum argumentum ideo non procedit, quia nequaquam jurisdictioni natura sua cohaeret facultas statutorum condendorum, statutaque sunt invalida, quae tertii cedunt praesudicio, vel legibus a Principe latis repugnant. Nono vero argumento nihil inest ponderis. Non enim in *l. 3. C. de commerc. nobilibus* levis tantum mercatura est interdicta, sed potius haec prohibitio extenditur ad omnem negotiationem urbibus perniciosam & quoad nobiles sordidam. Hoc quidem largiri debemus nobilibus, quod frumentum in suis fundis natum vendere queant, quippe quod cuivis bono patrifamilias indulgetur. Arcentur vero a facultate panem potumque secundum regulas artis pistoriae & braxatoriae conficiendi, venumque publice exponendi. Decimo vero notandum, exercere mechanicas artes quaestumque negotiatorium facere, & eum censendum qui aliorum opera utitur, & tamen obventiones omnes & redditus percipit *l. 1. ff. de exerc. act.* Qui itaque cerevisiam vendere prohibentur, ipsimet nec aliorum ministerio hac ex parte uti queunt, & indistincte quod quis per se aut suo nomine exercere, aut consequi prohibetur, id nec per alium poterit *l. 2. §. 1. ff. de adm. ver. ad civ. pert.* vid. SCHOEPPFERRI *tract. de jure braxandi P. I. c. 2. n. 170.* Huic prohibitioni locus relinquitur, sive nobiles cerevisiam minutatim, an per dolia vel per averfionem vendere decreverint, ob se es *Rannenweise oder ganz verkauffen wollen*, vid. FRITSCH. *de Oenopol. c. 2. n. 24.*

## §. XVIII.

## §. XVIII.

Quemadmodum vero nobilibus, ita & clericis braxandæ & coquendæ cerevisiæ arbitrium est ademptum, quippe clerici, quatenus defunguntur munere clericorum, civium nomine non veniunt, nec oneribus a civibus subeundis obnoxii deprehenduntur, nec eorundem ædes privilegio braxatorio munitæ, braxatioque mercaturam, negotiationemque sapiat clericis profus interdictam, quorsum faciunt verba *Ordin. Prov. Elect. Sax. de An. 1580. tit. von Leben und Wandel der Pfarr: Heren §. Es sollen auch.* FRITSCH *de jure Oenop. c. 2. n. 25.*

## §. XIX.

Utuntur itaque civitates jure prohibendi adversus omnes civium numero non adscriptos, & excludere possunt eos, ne ex braxatione & venditione cerevisiæ lucrum capiant, unde merito & rusticos in pagis tam collectim, quam divisim sumtos hac prohibitione comprehendi statuendum est. Quod etiam ad pagos ultra milliare ab oppidis jacentes applicandum, commerciorum quippe jura ad privilegium quoddam suam referunt originem, uniceque ad eos spectant, qui exercendorum mercatum licentiam Principis beneficio consecuti sunt. *l. un. de C. nund.* Probe enim gloriosissimi Juris Saxonici conditores perspexerunt, nihil majori detrimento cedere reipublicæ, quam promiscuis artibus & subditorum & civium officia turbari. Quare cum nullibi nobilibus, clericis & rusticis jura commerciorum & civitatis concessa reperiantur, utique

que nec absque speciali privilegio aut præscriptione iisdem exercere ea licere dicendum est. Ulterius ex iis concludendum, ei, cui non permiffum, cerevisiam vendere, etiam minime licere polentam præparare & aliis vendere, cum confectio polentæ opificii species & negotiationis ad civitates pertinentis sit, vid. *Resol. Grav. §. 118.* ubi verba ita se habent: **Desgleichen Malzen, Brauen und Schencken eigentlich denen Bürgern in Städten zur Erhaltung des Bürgerlichen Standes aus sonderbaren erheblichen Ursachen geeignet.** Prohibito enim uno censentur & omnia, ex quibus ad illud pervenitur, prohibita, *CARPZ. p. 3. c. 35. def. 8.*

§. XX.

Eximuntur vero huic prohibitioni in Saxonia Electorali veteres cauponæ hæreditariæ, die alten Erbkretschmare, quibus aliquando nonnisi jus vendendi, aliquando etiam jus braxandi competit. Posteriori tamen casu anticipare initium & prorogare terminum ejus anni temporis, quo urbes proximæ braxare incipiunt & desinunt, iisdem haud licet, vid. *Ord. Prov. Sax. de An. 1482. & 1555.* nec nisi minutim cerevisiam vendere regulariter possunt, **sie mögen wohl verzapffen, aber nicht verzschroten.** Aliquando certis tantum anni spatiis cerevisiam ibi coctam vendere licet, qui terminus ut plurimum a die Jacobi ad diem Michaelis decurrit. vid. *BEYERI Delineat. Juris Germ. l. 1. c. 16. §. 16. 17. 18. 19.*

§. XXI.

Utuntur etiam jure coquendæ & braxandæ cerevisiæ ii, qui vel præscriptione immemoriali, vel peculiari



liari privilegio muniti sunt. Probatio tamen hujus juris intra duorum mensium intervallum peragenda est, quod spatium computandum a tempore probationis per sententiam vires rei judicatæ adeptam, injunctæ, vid. *Perillustr. a WERNHER obs. for. 198.*

§. XXII.

Quicumque autem hoc privilegium braxandæ & vendendæ cerevisiæ adquisivit, sive intercedente privilegio, sive præscriptione immemoriali, a prædio, cui id inhæret, ad aliud prædium id privato arbitrato transferre nequit. Cui asserto suæ constant rationes; primo enim privilegium hoc rei concessum, adeoque non excedit limites rei; secundo, Principis privilegium concedentis interesse potest, ne privilegium a se indultum alii proficiat loco, quam cui concessum; Tertio potest hoc corroborari argumento a censu aliisque oneribus non transferendis ducto, *l. un. C. sine cens. & reliqu.* Quorsum facit, quod in terris Saxonice jura braxandi prædiis adeo inhæreant, ut eadem ab iis neque omni, neque aliqua, ex parte avelli queant; ratio hujus rei in eo collocanda, quia numerus Sexagenarum in Saxonia e numero rerum pertinentium dimetiendus est, adeoque separatione prædiorum ipsimet Principi iniuste damnum afferri posset, vid. *Rescr. Reg. emissum d. 13. Aug. 1717. Cod. Aug. P. I. p. 1875.* Unde etiam alienatio & oppignoratio juris braxandi separatim absque prædio, cui inhæret, suscepta vitium nullitatis contrahit. Locare tamen licet jus braxandi, quippe hac locatone interveniente nulla suscipitur alienatio.

§. XXIII.

§. XXIII.

Gaudent vero civitates non solum jure prohibendi, sed etiam jure cogendi. Quæ jura summopere invicem a se differunt. Jus cogendi enim ad milliare adstrictum est, jus prohibendi vero nequaquam, quæ capita Mens. Mart. 1613. Scabini Lipsienses in peculiari responso sollicitè a se invicem distinxerunt. Neque huic sententiæ destruendæ inservit. *l. 3. des Land; R. art. 66.* ubi prohibitio einen Markt zu bauen, i. e. bürgerliche Handthierung zu treiben, ad milliare adstrictum legitur, ut propterea extra milliare eadem exulare videatur. Argumentum quippe a contrario sensu ductum adversus leges claras, inter quas sæpius laudata *Ordinatio Provincialis de An. 1555.* referenda, nullum præstat usum, & si vel maxime idem argumentum sustineretur, de solis personis tantummodo ad subeundum civile commercium habilibus capiendum esset, cum civitatum maxime interfit, commoditates iis illas non intercipi, atque adeo aliis, nullo habito spatii discrimine, usu earum interdici.

§. XXIV.

Jus cogendi vero civitatibus vindicatum in eo consistit, quod omnibus civitatibus jus competat prohibendi, ne ii, qui intra milliare ab urbe habitant, cerevisiam aliunde, quam ex urbe ista coemant. Adstipulatur huic sententiæ Rescriptum Divi JOHANNIS GEORGII II. emissum d. 31. Decembr. 1676. *Cod. Aug. P. I. p. 1649. Perillustr. a BERGER in elect. Proc. Poss. th. 13.* Cerevisiæ nomine hic subintelligitur omnis iste cerevisarius

farius potus, quo homines pro necessitate familiae, aut in conviviis solennioribus, vel uti in conviviis nuptialibus, baptismalibus aut sepulchralibus, aut alius rei gratia utuntur, vid. *Res Grav. de An. 1661. tit. von Justizien: Sachen §. 118. Perillustr. a BERGER. in Oecon. jur. p. 62.*

§. XXV.

Ad milliare jus cogendi civitatum adscriptum esse, modo monui: Quare exinde pronò alveo sequitur, incolas pagorum extra milliare sitorum in coemenda cerevisia suo uti arbitrato. Et quia actus meræ facultatis nulli præscriptioni obnoxii, consequitur inde, hanc libertatem salvam esse, si vel maxime per quadraginta annorum decursum in pago quodam commorantes, cerevisiam sibi ex unica urbe comparaverint, nisi accesserit civitatis prohibitio, pagi incolæ huic prohibitioni acquieverint, & hac prohibitione subsecuta tantum temporis spatium effluxum sit, quantum præscriptioni sufficit, vid. *supra laudat. BERGER. in Oecon. jur. p. 255.*

§. XXVI.

Quanam vero quantitas sit hujus milliaris, ac quomodo computandum, quisnam terminus à quo, quisnam ad quem constituendus, mirifice Doctores inter se dissentiunt. Primam quæstionem de quantitate milliaris decidit *Gloss. ad Sächs. Land: R. art. 66. ita: Eine Meile Weges soll von Rechtswegen haben 60. Gewende, und ein jedes Gewend 60. Ruten, und eine Ruthe acht: halb Elle, vid. MARSMANN. in Miliol. c. 5. n. 8. seqq. Sc. 7. n. 38.* Eamque dimensionem olim probasse Scabinos

D

binos

binos Lipsienses, ostendit eorum sententia Weichbild Saxoniae subjuncta Tit. ob Edelleuthe auf ihren Lehngütern mögen Bier brauen, vid. SCHVLTZ. in Synops. Inst. Tit. de excus. tut. lit. 1. Nec de incertitudine metuendum esse statuitur a nonnullis, si per ulnam duo pedes geometrici intelligerentur, wenn nach der Werck: Ellen wird gerechnet. ZIEGLERS vero in Tract. de juribus Majestat. l. 1. c. 43. §. 8. deferendam hanc ducit computationem & calculum geometrarum sequitur & quidem milliaris mediocris, quod quater mille quingentorum passuum est. Istæ tamen lites in terris Saxonis per peculiaria quædam ex Illustrissimo collegio, cui reddituum ex Accisa provenientium cura demandata est, emissa, sopitæ videntur, quorum alterum An. 1706. promulgatum ita disponit: Nach 16000. Dresdnischen Ellen oder 2000. achtelligten Ruthen, als so viel wir bey der General-Accise auf eine Weisnische Mittel: Meile gerechnet wissen wollen, alterum 1715. publicatum, hunc in modum conceptum: Wobey wohl zu mercken, daß die Viertel: Meile nach 500. achtelligten Ruthen, oder 4000. Dresdnischen Ellen gerechnet werden muß. Terminum vero a quo non constituunt moenia urbis, sed extrema suburbiorum ædificia ZIEGL. de Juribus Majest. l. 1. c. 43. n. 15. Licet enim urbis appellatio muris finiatur l. 2. ff. de V. S. aliter tamen urbs, aliter civitas consideranda. Civitas enim continentibus ædificiis circumscribitur l. 147. & l. 154. eod. Neque vero privilegia tam urbi, quam civitati permessa creduntur, quæ non in muris, sed viris consistit, adeoque etiam eos, qui extra pomœria vel muros habitant, complectitur, vid. MARSMAN. in Miliol. c. 8. membr.

*membr. 1. n. 18 SCHILTERV* sequidem *in Prax. for. Rom. exerc. 3. thef. 8.* contrariæ addictus videtur sententiæ, dum ibidem negat, incolas suburbiorum exæquatos esse veris civibus, eorumque privilegiis ac beneficiis gaudere. Sed confundere videtur Vir alias de Jurisprudentia nostra immortaliter meritis originem suburbiorum, eorundemque progressum. Origo quidem suburbicariorum nonnihil suspecta videtur, sed ipsos deinde successu temporum meliorem conditionem nactos esse abunde constat, vid. STRAVCH. *diff. de centum lapidibus urbic. Goeden. conf. 12. n. 7. & n.* Terminus vero ad quem non esse videtur sepes pagi, neque proxima prædia, neque extremitates partis pagi adversæ, sed id ipsum ædificium, de quo, an intra milliare situm sit, quæritur, scilicet caupona, vid. BEYER. *Delin. Jur. Germ. l. 1. c. 16.* Lucem fœneratur huic asserto Rescriptum Regium! An. 1719. emissum, cujus verba huc facientia apponere juvat: *Dabey von dem Ende des letztern Hauses der Vorstadt der Stadt Pirna, oder dem Wohn-Gebäude der Stadt-Schreiber-Mühle, so gegen die Zehister-Schencke steht, den Anfang machen, und bis dahin, wo das Wohn-Gebäude jetzt besagter Zehischer-Schencke angeht, continuiren lassen.* Exhibet partem hujus *Rescript.* BARTHIVS *in Diff. in Prax. cent. 1. Diff. 54.*

§. XXVII.

Jam haud abs re videtur, indicare, quo usque, ratione materiæ & effectus inita, prohibitio sit extendenda. Scilicet in legibus cerevisiariis vetitum reperitur das Bier einlegen, quod capiendum est cum effectu com-

D 2

mer-

mercii, atque adeo von Verzapffen und Verkauffen. Ad sui vero & familiae usum cuilibet concessa est facultas, de-coctam in provinciis Saxonis cerevisiam einheimisches und versteuert Bier coemendi, quod & exinde apparet, quia possessores feudorum nobilium, aliaque personae privilegio hac ex parte munitae, eo utuntur jure, ut extraneam cerevisiam, fremd und ausländisches Bier, ad eundem usum sibi comparare valeant. *Res. grav. de An. 1661. tit. von Justitien: Sachen §. 123.* Quae sententia plus simpliciter vice speciatim in causa Christian Glaserwaldts contra die Bürgerschaft zum Hainn supremo Pro-vocationum Senatui in Electoratu Saxoniae se approba-vit term. hyberno 1696.

§. XXVIII.

Jus prohibendi vero pariter ac cogendi tantummodo spectat ad civitates, ergo merito ab hoc jure excluduntur cauponae hereditariae, die Erbkreuschmar, hisce enim & jus cogendi, & prohibendi denegatur, nec huic asserto officit 1. quod *Ord. Prov. de An. 1555.* in altero capite scilicet juris prohibendi cum civitatibus alii conjungantur, ibidem, oder andere. Nam hoc verbo innuuntur illi, qui jus prohibendi vel ex privilegio, vel praescriptione immemoriali consecuti, vel eo nomine onera subeunt, so deswegen absonderliche Bürden tragen. Distincta scilicet sunt sibi invicem jura vendendi & prohibendi, neque ab uno ad alterum argumentum ducere licet, sed opus est, quis speciatim sibi jus prohibendi acquisiverit, de eo vel ex littera sententiaeque privilegii liqueat, vel actus possessorii prohibitivi, accedente tem-

tempore memoriam hominum excedente, probentur,  
 2. pactum, quod vulgo *die Brau-Convention* nuncupamus An. 1676. in initum, ubi speciatim hoc in argumento cum civitatibus cauponæ hæreditariæ exæquata, pacti quippe hujus virtus in comitiis Provincialibus An. 1687. celebratis, intercedente recessu quodam An. 1688. promulgato, ab omni robore est suspensa. Sed fac etiam hanc ipsam conventionem hoc loco potius jus vetus declarare, quam novum constituere, adeoque privatis ex re cauponaria quæstum quærentibus generatim exemplo civitatum prohibendi facultatem asserere, præterea interesse civitatum, alios etiam inprimis levandorum sumptuum causa ad agendum contra usurpatores temeratoresque admitti, imo aliquando etiam actionem ex ordinatione Provinciali popularem, eo nomine competiisse, quod visum fuit curiæ Provinciali Wittebergenfi, ordinarie tamen contra privatos caupones hæreditarios *die Erbkreßschmar* in Collegiis Electoralibus Saxonis constanti judicio pronunciatum fuisse constat. Pronunciatum hanc in rem fuit in Supremo Senatu provocationum in causa *Hanns Adam von Ende und Conf. contra Christian Marschalln von Diberstein* Mens. Mart. 1697. pariter in Supr. Cur. Elect. Sax. Mens. Mart. 1702. in causa *Hans Heinrichs contra Joachim Friedrich Heiringen wegen des Amtes Preisch.*

§. XXIX.

Cauponas publicas instituendi jus solis civitatibus in terris Saxonis competit, adeoque in pagis cauponas erigere nequaquam licet cuidam, nisi ei, qui privi-

legio quodam hanc libertatem impetravit, potius in *Ord. Prov. de An. 1555.* constituta pœna centum florenorum in eos, qui absque concessione Principis in vicis cauponas exercere non dubitant, multa tamen ipsa Principi, non Magistratui, cedit. Vid. *Landes-Ordn. de An. 1482. §. des Melkens und Brauens. Ausschreiben de An. 1557. Ref. Grav. de An. 1612. tit. von Justitien. Sächsen §. 26. Ref. Grav. de An. 1661. eod. tit. §. 118.* Et si vel maxime in pago quodam deprehendatur caupona privilegiata, destituitur tamen jure braxandi, ac quum sita sit intra milliare, ab urbe cerevisiam exinde sibi comparare tenetur. vid. *Grimmisch. Vertrag d. 22. Jan. 1555. Cod. Aug. P. 1. p. 1403.*

§. XXX.

Nequaquam tamen jura hospitandi, vel cauponam exercendi, consecuti juris prohibendi fiunt participes. Neque enim qui tale jus hospitandi impetravit, eo nomine alium ab usu ejus juris excludere par est, nisi speciatim jure prohibendi ex speciali Principis concessione munitus sit, æque ac is, cui jus venandi in suo solo concessum, propterea prohibitione sua efficere nequit, quo minus & alter venetur. Superiori scilicet Principi relinquitur prohibendi facultas, non alii, ne quidem domino, cum occupatio non jure soli concedatur, sed unice Principis concessioni sua debeat incubula. Hospitatio vero, quatenus ei jus prohibendi cohæret, est jus æque ac cerevisiarium civitatibus datum, non autem singulis, multo minus iis, qui in pagis commorantur. Quibus omnibus huc usque assertis, nequa-



nequaquam repugnat *Ordin. Polit. de An. 1661. tit. 12. §. 7.* Verbis enim ibidem obviis, die privilegirten Gasthöf-  
fe, innuuntur tantummodo istæ tabernæ, quæ specia-  
tim hoc jure prohibendi præditæ. Unde merito miror,  
Jctos Wittebergenses in responso, quod ZIEGL. in  
*tract. de jur. Maj. l. 1. c. 5. §. 94.* exhibet, veluti certum  
aliquod principium præstruxisse, ex jure hospitandi ri-  
te confecuto simul proficisci jus prohibendi. Aber-  
rant enim a scopo, qui hujus sententiæ robur in *Ord.*  
*Prov. de An. 1585.* verbis, collocant, daß sich Niemand  
neue Gasthöffe, da vor Alters keine gewesen, aufzurichten  
unterstehen sollte. Ex hisce enim verbis jus prohibendi  
hospitibus tributum nequaquam colligi poterit, actio  
eo nomine non privatis, sed civitatibus data, quippe  
quarum favorem jus istud prohibendi tanquam sco-  
pum sibi præfixum habet. Ex lege nemo potest age-  
re, nisi cui speciatim hoc jus agendi sit concessum.  
Actionis vero cujusdam popularis in modo comme-  
morata ordinatione nulla fit mentio.

§. XXXI.

Pagis itaque jura vendendæ cerevisiæ interdicta  
deprehenduntur; Sed an non venditio vini iisdem sit  
licita, investigari meretur? *Ref. Grav. de An. 1661. tit.*  
*von Just. Sâchen §. 101. seqq.* clarum huic rei præbet  
fundamentum, dum ibidem in eos, qui tabernas vina-  
rias erigunt, poena quinquaginta florenorum statuta.

§. XXXII.

Et hæc singula civitatibus huc usque vindicata ju-  
ra & æquitate sua, & regulis juris, nituntur. Libertati  
equi-

equidem commerciorum alias est favendum, MATTH. COLER. *de Process. exec. p. 1. c. 10. n. 68.* Utilitatis tamen publicæ ac necessitatis major est ratio habenda, quam istius libertatis. Si enim promiscuus tabernarum vinariarum usus permetteretur pagis, civitates exinde insigne caperent detrimentum, dum sustentationis quædam media solis civibus destinata iisdem eriperentur. Monopolia quidem reipublicæ perniciofa esse censentur, *arg. l. un. C. de Monop.* Quando pauperibus hisce gravamen infertur, atque cujusdam avaritiæ ac negotiationi nimis licentiosæ indulgetur. Vid. DAMHOEDERS *in Prax. rer. crim. c. 152.* & JOH. BORCHOLD. *l. 1. conf. 17. col. 1. vers. über dieses alles seyn die monopolia.* Sed sibi invicem probe contradistinguenda sunt privilegia & monopolia. Jura prohibendi civitatibus concessa, non sunt monopolia, sed privilegia saluberrimo consilio civitatibus indulta, ne scilicet pagi negotiationem, ad sustentationem civitatum pertinentem, iis eripiant.

§. XXXIII.

Sed & istud assertum suis limitibus circumscriptum est, nimirum venditio vini, quod aliquis ex proprio fundo consequitur, unicuique, adeoque etiam incolis pagorum, quocunque in loco permessa est. Quum leges Saxonicae vini tantum coemti interdican venditionem, non vini venditori nati, si vel maxime signis publice appensis emtores invitarentur. Vid. *Perillustr. a BERGER in suppl. disc. for. p. 1. p. 243.* quo etiam jure utuntur clerici, quibus tamen alias omnis negotiatio

tio interdicta est. Vid. *Ord. eccl. in art. gen. 16.* Illustrat hanc thesin *Perillustr. a BERGER in Philocal. for. Resp. 37.* quod responsum hanc exhibet rationes: in Ansehung, daß die Verschend- und Vertreibung derer, auf denen eigenen Gütern erwachsenen Früchten für kein commercium oder Kauffmanschaft, sondern für ein nothwendiges Stück und natürl. Effect des zustehenden Eigenthums zu halten *l. 3. C. 1b. de lustr. collat.* Hiernächst, daß solche Verkaufung des selbst gewonnenen Weins nur præcise an dem Ort, wo er gewachsen, geschehen müsse, nirgendes gebothen, endlich auch durch dergleichen Verzapfung kein neues Wirths- Haus aufgerichtet, noch die Beherbergung fremder Leuthe verstatet wird.

§. XXXIV.

Inter jura vero civitatibus tanquam propria vindicata, connumeranda sunt commercia, & omnes prorsus negotiationes. Quare in *Res. Grav. de An. 1661. tit. von Justiz. Sachen §. 29.* caverur, ut incolæ pagorum abstineant prorsus ab omnibus negotiationibus. Prædicta tamen lex provincialis non est capienda de rebus fungibilibus, quæ particulatim venduntur, ut aromatibus *Birgkrämerey*, nec de commercio, tempore nundinarum in civitatibus ab incola pagi instituto, etiam quoad res commercio regulari comprehensas. Exulat enim sic ratio modo allatæ legis, scilicet ut civitatis & pagi distincta sint commercia. Vid. supra laudatus *BERGER in Philoc. fori Resp. 12.*

§. XXXV.

Hinc merito a venditione falis incolæ pagorum  
E
arcen-

arcentur *Ref. Grav. de An. 1653. & 1675.* quippe iisdem hoc commercium sub pœna arbitraria interdictum est. Plerumque quinque thalerorum multa eos excipit, qui leges hæc transgressione sua insuper habent, quarum dimidia pars fisco, dimidia denuncianti cedit, imo ipsemet iudex, qui sui officii immemor, civitatibus hoc privilegio munitis, officium suum denegat, & in transgressores legis pœnam determinatam non statuit, multa quinque uncialium coercetur, cujus multæ pars dimidia civitati, in quam iudex denegatione officii sui injurius fuit, dimidia vero denuncianti cedit. Confirmat hanc sententiam *Rescript. Moritzb. ad Elystrum d. 31. Aug. 1668. emissum.* **L. G.** Wir geben die aus dem Inschluß zu vernehmen, was an uns die Rådthe zu Plauen, Delsnitz, Adorff, Marck-Neukirchen, und Pausa, wegen des verbotenen Salz-Einschleiffens und Verkaufens unterthänigst supplicando gelangen lassen, dabey gefuchet und geberhen. Wenn wir denn diesen unbefugten Beginnen gesteuert, und dagegen die Städte bey ihren erlangten und hergebrachten Gerechtigkeiten geschüzet wissen wollen, als ist unser Begehren hiermit, du wollest in unsern dir Pachtweise eingethanen Amte P. Inhalts des in denen letz publicirten Landes-Gebrechen Erledigungen sub tit. Cammer-Sachen dießfalls enthaltenen 53. §. durch öffentliche Anschläge solch Salz-Einschleiffen ernstlich verbiethen, die Verbrecher, welche auf des Raths zu P. Begehren allenthalben arretiret werden sollen, durch Abnahm des Salzes zu gebührender Straffe ziehen, und zu dessen Erholung die Dorffschafften iede an behörigen Ort verweisen. Cives pariter obstricti sunt, sal in ea civitate, ubi habitant, emere,

re, & si hoc neglexerint facere, & ex alio loco sal sibi advehi curaverint, tunc pœnam quinque thalerorum luere tenentur, prout pronunciauit Scabinatus Lipsienfis hunc in modum: S. P. Als ihr uns zwey Fürstl. Sächs. Befehlige, in originali gehaltene gerichtliche Registraturen U. R. betreffend, samt denen dießfalls ergangenen Acten neben einer Frage zugeschicket, und euch des Rechts darüber zu belernen gebethen habt: Demnach sprechen wir Churfürstl. Sächs. Schöppen zu Leipzig darauf vor Recht: Daraus so viel zubefinden, daß U. R. die ihm dictirten 2 Neue Schock zu erlegen, so wohl die in dieser Sache aufgewandten Unkosten nach vorhergehender Liquidation und richterlicher Ermäßigung abzustatten, wie nicht weniger sich des Salz Einführens bey denen ihm angesehen 10. Athl. Straffe zu enthalten schuldig. W. R. W. Menf. Febr. 1682.

§. XXXVI.

Tribuendum etiam est civitatibus jus prohibendi lanæ commercium. Pagorum enim incolæ ex præscripto trium mandatorum jussu CHRISTIANI II. Electoris Saxoniae gloriosissimæ memoriæ An. 1603. 1613. 1626. promulgatorum jubentur lanam ex ovibus suis redactam in proxime adjacentem civitatem ducere, ibique, & nullibi alibi vendere. Quorsum faciunt verba hinc Mandatis comprehensa: So ordnen, wollen und befehlen wir hiermit vor Uns, und in Vormundschaft obgedachter unserer freundlichen lieben Brüder, der Herzoge zu Sachsen, in Krafft dieses unseres offenen Mandats, daß hinführo alle solche und dergleichen eingeriffene Mißbräuche und vortheilhafftige Monopolia in Unfern und Ihrer L. L. Landen gänzlich abgeschaffet seyn sollen. Insonderheit, daß

E 2

hin:

hinführo alle Bürger und Bauern, so Wolle zu verkauffen haben, dieselbe an die nächst angelegenen Städte zumfeilen Kauf führen oder tragen, und denen Tuchmachern und andern unverdächtigen Personen, so sie zu ihrer Nothdurfft bedürffen, und nicht ihres Vortheils halber ferner verkauffen, um gleichmäßige Bezahlung zukommen lassen sollen.

## §. XXXVII.

Idem etiam commode applicari potest ad commercium pannorum. Nemini enim jus vendendi pannos competit, quam pannariis, prout verba supradictorum mandatorum innuunt. Es soll auch keiner, der senicht ines Handwercks ein Tuchmacher, einiges Gewandschnittes in Städten oder Dörffern in- oder ausserhalb der Jahrmärkte sich unterfangen, oder untüchtige Tücher vertreiben oder verschneiden.

## §. XXXVIII.

Cumque leges plerumque suo destituantur effectu, nisi in transgressores earundem certa statuatur multa, providentissima cura Legislatorum Saxoniae fuit, quod eum, qui sive jus vendendi cerevisiam, sive hospitandi invita lege usurpavit, poena centum florenorum coercendum duxerint. Commonstrant id *Ord. Pol. de An. 1661. tit. 12. n. 7.* clarissima verba: Da sich aber Jemand unterstünde, neue Schenckstädte und Kresschmarre, Ausspan- und Gastungen, da vor Alters keine gewesen, aufzurichten, der soll uns 100. Fl. zur Straffe verfallen seyn. Elucescit ex hisce verbis, poenam centum florenorum cedere Principi. Interest tamen investigare, cujusnam ministerio utatur Princeps in poena hac exigenda? Ubi equidem vix alii hæc sparta demandata est,

est, quam Procuratori fisci Electoralis. Sed num actio tendens ad prohibendum Procuratori fisci competat, ambigendi ansam suppeditare posset, quia ordinatio provincialis tantum decernit pœnam, quæ toties committitur, quoties huic sanctioni non mos geritur; alia vero quæstio est potestatis, alia voluntatis. Principem vero hoc jure prohibendi uti posse extra controversiam positum. Sed num hac facultate semper uti velit, non adeo expeditum videtur, præprimis cum civitatibus tantummodo eo nomine agendi facultas concessa animadvertatur. Sed quicquid hujus rei sit, in ea me esse sententia ingenue profiteor, procuratori fisci non denegatam esse actionem ad interdicens tendentem. Jus enim vendendi cerevisiam est regale, atque adeo a nemine, nisi cui a Principe concessum, exerceri valet. Neque opus est, peculiarem Procuratori fisci ex lege tribui actionem, cum sufficiat eidem actio negatoria.

§. XXXIX.

Fac autem, civitatem alicui vel jure vendendæ cerevisiæ nunquam prædito, vel eo per præscriptionem excidenti, idem illud jus concedere, num Procuratori fisci nihilominus integrum erit, ab eodem pœnam 100. florenorum exigere? Procuratoris fisci partibus accedendum duco, quia 1.) illud jus non civitati proprium, aut partem ejus patrimonii constituit, & ex stylo *Ordin. Prov. de Anno. 1482.* Das Fürstl. Wesen betrifft, concediturque non nisi per modum privilegii, ac civitates municipales regalium non sunt capaces. STEPH. *de Jurisd. l. 2. p. 1. c. 2. n. 24. 2.)* quia hac ex parte Princi-

pis interest, propter pœnam centum florenorum eo nomine constitutam. Reponi quidem hisce posset, pœnam inhibitionibus comprehensam transactione partium, antequam sententia desuper lata, tolli. Sed diversa est utriusque pœnæ ratio. Namque cum de pœna præsentis casu in temeratores juris cerevisarii quæstio incidat, regale quoddam violatum occurrit, cuius violationis vindicandæ jus ad Principem spectat, in inhibitionibus vero omne fisci interesse pendet ex sententia inhibitionis confirmatoria, quæ inita a partibus transactione evitatur.

§. XL.

Invaluerunt vero in nonnullis Saxonie locis loco pœnæ modo allegatæ præcipue in civitatibus Variscie eruptiones, vulgo die *Ausfälle*, quæ fiunt ab ipsis civibus harum civitatum, quæ jure cogendi gaudent adversus eos, qui cerevisiam aliunde, & non ex civitate ista coemerunt, dum plane cerevisiam aliunde coemtam auferunt, vasaque, quibus cerevisia ista contenta fuit, penitus confringunt.

§. XLI.

Istas eruptiones illicitas prorsus ac prohibitas esse, & propemodum ad crimen fractæ pacis publicæ accedere non nemini videri posset; speciale tamen Decretum Ducis Saxonie MAVRITII 1671. publicatum hasce eruptiones ab omni injustitiæ labe immunes esse pronunciat. Haud incongruum erit, integrum hujus Decreti tenorem adducere: *Auf geführte Bescheinigung, ferneres Vorbringen, und erfolgte Befehle G. R. H. R. und Conf. Kläger an einen, Syndicen der Râthe zu Plauen und*  
 Pausa



Pausa Beckl. andern Theils, erkennen Herrn Herzog Moritzens zu Sachsen und des Stiffts Naumburg postulirten Administratoris zu S. Fürstl. Durchl. Erb- Landes- Regierung verordnete Cansler und Râthe, auf vorgehende Belehrung der Rechts- Gelehrten vor Recht: Das Beckl. bey ihrem jure prohibendi, ingleichen denen Ausfällen und Wegnehmung des frembden Bieres wider Klâgere, wenn sie anders als ihr Bier holen, billig zu schûzen. *Consuetudine scilicet istæ eruptiones approbatæ, & exinde etiam robur suum ceperunt.*

§. XLII.

Quod vero reliquis juribus evenit, ut scilicet præscriptione extinguantur, idem etiam juri prohibendi, de quo mihi jam fuit sermo, contingit. Extinguitur itaque per præscriptionem, ubi quæstio incidit, an ordinaria sufficiat præscriptio, an desideretur immemorialis? Indolem juris prohibendi evolventi apparet, istud jus descendere ex lege prohibitiva, cujus virtuti nulla præscriptio, nisi immemoralis, quicquam detrahit. Immemoriali enim tempore præscribuntur jura, quæ brevioris temporis decursu extingui nequeunt *Cap. 26. X. de V. S.* ita respondit Fac. Jur. Lips. in Sachen den Wirth zu S. H. contra S. P. Dennoch aber und daferne S. H. præscriptionem immemoriam gebührend beybringen könnte, so hat er ein Recht und Privilegium erlanget, und mag er sich auf den Fall des Malzens, Brauens, und der Schenkung seines eigenen Bieres wohl bedienen.

§. XLIII.

Sed quod quæso robur possessioni constat, si scilicet aliquis possessionem juris sui coquendæ & vendendæ

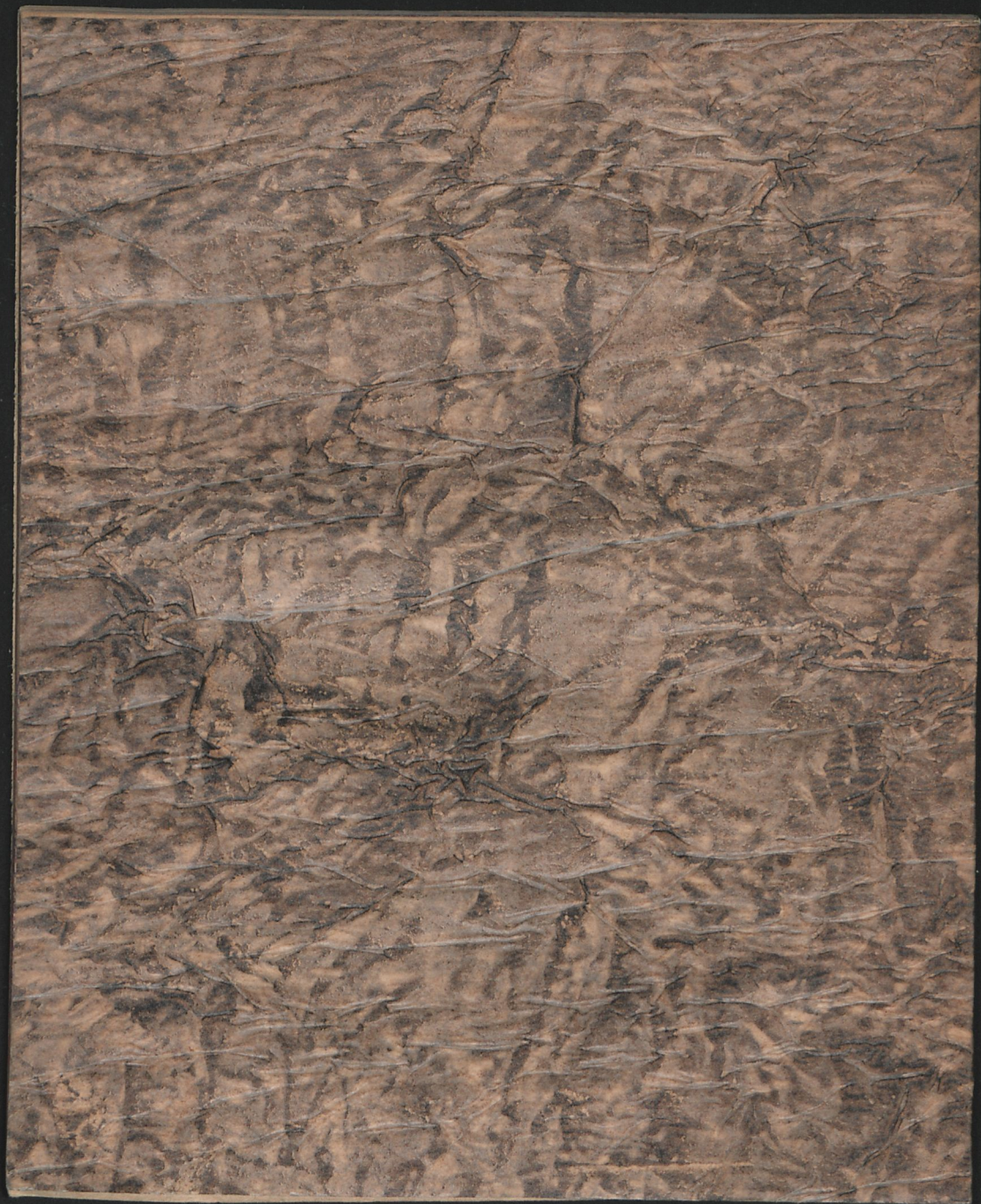
dæ cerevisiæ docuerit, num in ista erit defendendus? Nonnulli in affirmantem, nonnulli in negantem concedunt sententiam. Affirmativæ addicti sententiæ collocant fundamentum suum in eo, quod possessor in possessione defendendus sit, juraque facilius concedant retentionem possidenti, quam non possidenti actionem *l. 1. pr. ff. de pign. ANT. FAB. in C. l. 4. tit. 3. def. 9. n. 6.* Negantes vero hac ratione suam tuentur opinionem, quod ea, quæ lege fieri prohibentur, contra possessione licita non efficiantur, nam facta contra legem sunt inutilia, & pro infectis habeantur *l. 5. C. de LL. quæ opinio & mihi videtur firmissima, quare eandem subsequenti responso inlytæ Facultatis Juridicæ Lipsiensis in causa S. H. contra S. P. Mens. Mart. 1721. illustrare liceat.* Dennoch aber und dieweil wider die Landes-Gesetze und Verträge die possessio vel quasi nich zu attendiren, zumahl in denen Landtags-Abschieden de dato d. 30. Mart. 1670. in verbis: Denen Landes-Querelen abzuhelffen u. enthalten; Daß der turbanten zu ihrem Behelfflanziehende actus clandestini oder turbativi pro possessoriis nicht zu achten, noch darauf gesprochen werden solle, auch aus der Brau-Convention de An. 1680. zu ersehen, daß auf die Possess nicht zu reflectiren sey, so ist der Wirth zu S. H. bey der Possess des Malzens, Brauens und Schenkens seines eigenen Bieres nicht zu schützen, noch mag eine Inhibiion dikkals statt finden.

W. R. W.

T A N T V M.

1078







*ix.*

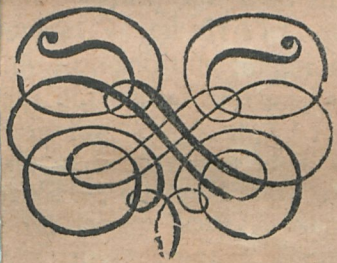
TI TENZELL, JCTI  
EGIMINIS, ELECTORIS MOGVNTINI  
NCIALIS ERFORDIENSIS ASSESSORIS  
VITATIS CONSVLIS PRIMARIJ

SCHEDIASMA  
DE

V R E  
H I B E N D I

QVO

ATES SAXONICÆ  
VTVNTVR.



M DCC XXXVI.

